

به نام خدا

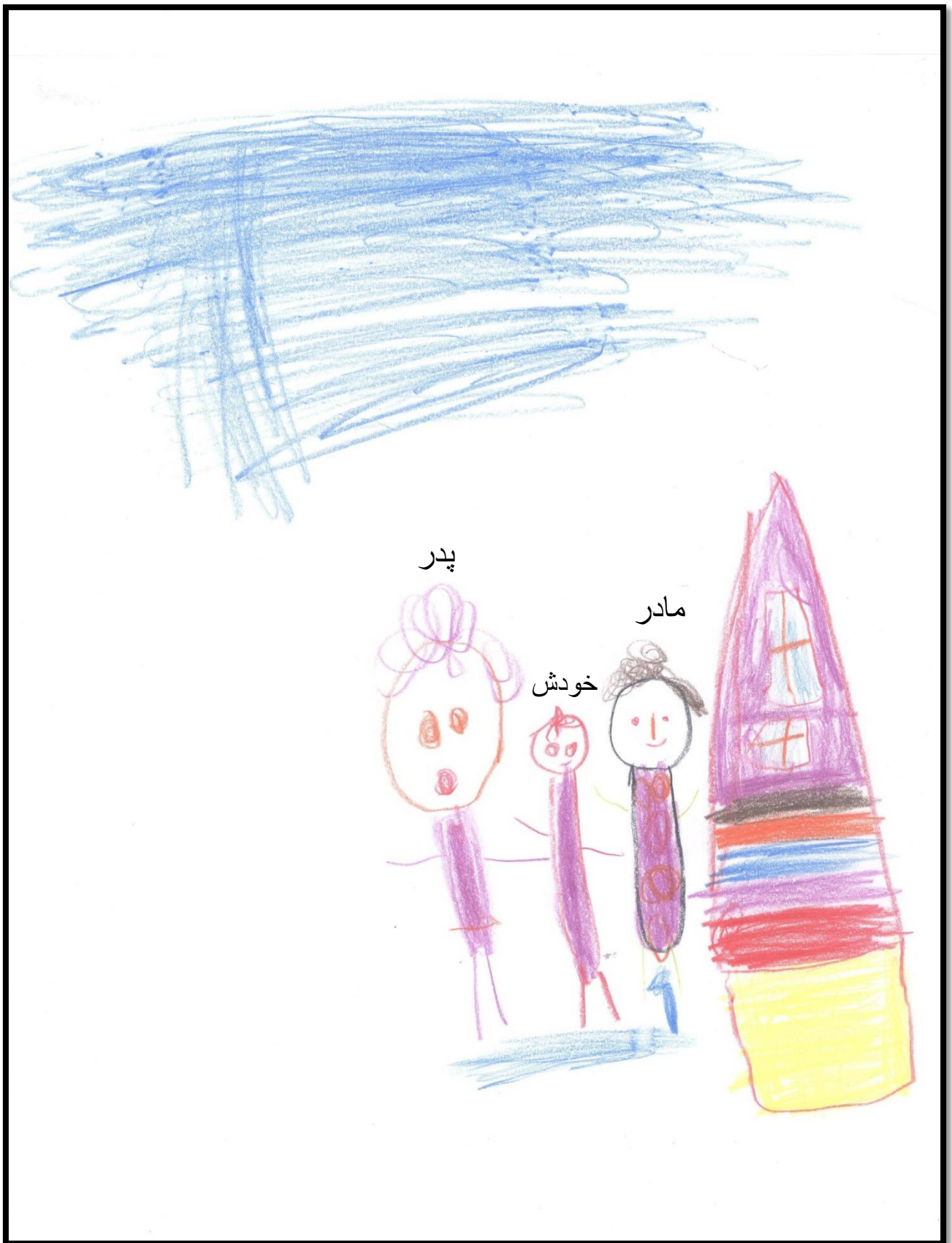
تفسیر نقاشی کودکان با موضوع خانواده پر اساس کتاب ل. گرمین

مربوط به درس روان شناسی بالینی کودک

مدرس

دکتر احمد برجعلی

ع.م (پسر 6 ساله) - راست برتر - خانواده معمولی

نام و نام خانوادگی: ع. م (پسر 6 ساله)

تاریخ اجرا: 90/8/12

ترکیب واقعی خانواده:

پدر (36 ساله)، مادر (32 ساله)،

خواهر (9 ساله) و خودش

این ها کجا هستند؟

در خیابان

این ها چکار می کنند؟

می خواهند به بازار بروند و برای خواهرم لباس نو بخرند.

این ها چه کسانی هستند؟ (به ترتیب کشیدن)

بابا، ماما، خواهرم، خانه

این ها نسبت به هم چه احساسی دارند؟

احساس خوب

کدام یک از همه مهربان تر است؟ چرا؟

نمی دانم. ماما، بابا.

کدام یک از همه کمتر مهربان است؟ چرا؟

نمی دانم.

7- کدام یک از همه خوشبخت تر است؟ چرا؟
نمی دانم.

8- کدام یک از همه کمتر خوشبخت است؟ چرا؟
من. چون از همه کوچکترم.

9- کدام یک از همه بهتر است؟ چرا؟
نمی دانم. مامان یا بابا.

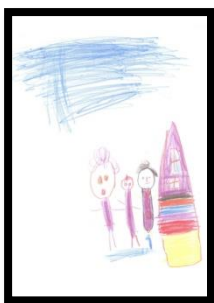
10- این ها می خواهند با ماشین به گردش بروند، اما برای همه در ماشین جا نیست. یک نفر باید در خانه بماند. کدام یک؟ چرا؟
ما همه در ماشین جا می شویم.

11- فرض کن تو جزو این خانواده باشی. کدام یک خواهی بود؟ چرا؟
من به مدرسه رفته ام.

12- یکی از این بچه ها بازیگوشی کرده است. کدام یک؟ چگونه تنبیهش کنند؟
دیروز من چتر خواهرم را برداشتم، با من دعوا کرد.

13- فکر می کنی چه کسانی را نکشیده ای؟ چرا؟
خودم. چون به مدرسه رفته ام.

14- اگر بخواهی دوباره نقاشی کنی آیا همین شکل را می کشی؟
آره.

الف: سطح ترسیمی

نحوه ترسیم	وضعیت	تفسیر
وسعت و نیروی خطوط	وسعت خطوط در حد متعادل است. نیروی خطوط زیاد و رنگ ها پررنگ هستند.	نیرومندی خطوط می تواند به معنای نیرومندی کشاننده ها، شهامت، خشونت یا رهاسازی غریزی باشد.
ریتم و آهنگ ترسیم	کودک در ترسیم اشخاص به تکرار ریتمی پرداخته است و تا حدی به سمت رفتار قالبی پیش رفته است.	در مورد این ریتم تکراری می توان فرض کرد که یک روان آزردهی وجود دارد. وجود خصیصه های وسواسی را نیز می توان عنوان کرد، اما در مورد این کودک احتمال آن کم است.
ناحیه ترسیم	می توان گفت که کودک تقریباً از تمام صفحه استفاده کرده است اما اگر بخواهیم قسمت مشخصی از صفحه را در نظر بگیریم، نقاشی بیشتر متمایل به راست است.	اگر این تمایل اندک نقاشی به سمت راست را جدی تلقی کنیم، باید گفت که نگاه کودک رو به سمت آینده است.
جهت ترسیم	در نقاشی ابتدا پدر رسم شد، سپس مادر، بعد خواهر و بعد خانه و آسمان. جهت دقیقی را نمی توان مشخص کرد. اما به نظر می رسد تعیین جهت چپ به راست صحیح تر است.	با توجه به اینکه کودک راست برتر است. جهت چپ به راست بهنجار و نشانگر یک حرکت طبیعی پیشرونده است.

ب: سطح ساخت صوری

نحوه ترسیم	تفسیر
ارزشیابی غنا و درجه تکامل نقاشی	با توجه به سن کودک، نقاشی او از درجه تکامل نسبتاً بهنجاری برخوردار است.
پویایی ترسیم و تعامل بین اشخاص	نقاشی بیشتر دارای ریخت حسی است، چون کودک بیشتر از خطوط منحنی استفاده کرده است.

ج: سطح محتوای نقاشی و تفسیر روان تحلیلی (در مقایسه با خانواده واقعی)

تغییر شکل	ندارد.
حذف	حذف خود
اضافات	ندارد.
گرایش های عاطفی مثبت و منفی	گرایش های عاطفی مثبت بیشتر نسبت به مادر دیده می شود چون تنها کسی ست که لبخند می زند و تمام اجزای چهره اش کاملند.

د: مکانیزم های دفاعی

دفاع های من علیه اضطراب ناشی از تهدید بیرونی	به صورت خیلی خفیف در حذف بینی پدر و خواهر.
دفاع های من علیه اضطراب ناشی از کشاننده های درونی	ندارد.
اضطراب در برابر فرامن	حذف خود؛ که نشانه بازگشت کشاننده های پرخاشگرانه علیه خود و افسردگی است.

ه: چگونگی بیان گرایش ها و دفاع های من در ترسیم

فرد ارزنده سازی شده	پدر چون اول کشیده شده است و مادر چون چهره ی کامل تر همراه با لبخند دارد و تزئیناتی مثل دکمه به او اختصاص یافته است.
فرد نارزنده سازی شده	پدر و خواهر به دلیل حذف بینی.
نارزنده سازی خود	حذف خود.
جا به جایی ها	ندارد.
افزودن یک نوزاد به نقاشی	ندارد.
افزودن یک فرد بزرگسال یا سالمند	ندارد.
افزودن جفت خود به نقاشی	ندارد.
افزودن یک حیوان به نقاشی	ندارد.
نزدیک بودن دو شخص	نزدیک بودن خواهر هم به مادر و هم به پدر.
روابط با فاصله	ندارد.
همسان سازی هشیار	با خودش که در نقاشی کشیده نشده است.
همسان سازی ناهشیار	با پدر چون اول کشیده شده است.

تفسیر نهایی:

با توجه به محتوای نقاشی و سطح ترسیمی آن و همچنین وضعیت خانوادگی کودک، به نظر می رسد که علت حذف خود در نقاشی که بیش از هر چیز قابل توجه است، افسردگی کودک باشد؛ چون وضعیت تحصیلی کودک مناسب نیست و از ابتدا نیز نسبت به مدرسه نظر مثبتی نداشته است و همیشه با خواهر بزرگترش از این نظر مقایسه شده و می شود. اگر خشم او متوجه پدرش که این مقایسه را انجام می دهد، و یا خواهرش که به نوعی رقیب او محسوب می شود، می بود، احتمالاً می بایست آنها را در نقاشی به شدت نازرنده می ساخت و یا حتی حذفشان می کرد. اما او خود را حذف کرده چون به احتمال زیاد از کمبودها و ناتوانایی های خودش در مسائل تحصیلی احساس گناه می کند و خود را لایق خشم و حذف می داند.

م. ع (دختر 6 ساله) - راست برتر - طلاق نزد مادر

نام و نام خانوادگی: م. ع (دختر 6 ساله)

تاریخ اجرا: 90/8/25

ترکیب واقعی خانواده: مادر (35 ساله)،

برادر (9/5 ساله) و خودش

این ها کجا هستند؟

در خانه.

این ها چکار می کنند؟

تلویزیون تماشا می کنند.

این ها چه کسانی هستند؟ (به ترتیب کشیدن)

مادر، خودم، برادر.

این ها نسبت به هم چه احساسی دارند؟

احساس خوبی دارند.

کدام یک از همه مهربان تر است؟ چرا؟

مادر. چون مرا دوست دارد.

کدام یک از همه کمتر مهربان است؟ چرا؟

برادر. چون دائم با من دعوا می کند.

7- کدام یک از همه خوشبخت تر است؟ چرا؟
همه.

8- کدام یک از همه کمتر خوشبخت است؟ چرا؟
هیچ کس.

9- کدام یک از همه بهتر است؟ چرا؟

مادرم. چون با ما مهربان است و با من بازی می کند.

10- این ها می خواهند با ماشین به گردش بروند، اما برای همه در ماشین جا نیست. یک نفر باید در خانه بماند. کدام یک؟ چرا؟

برادرم. چون درس هایش را خوانده است.

11- فرض کن تو جزو این خانواده باشی. کدام یک خواهی بود؟ چرا؟
من خودم هستم.

12- یکی از این بچه ها بازیگوشی کرده است. کدام یک؟ چگونه تنبیهش کنند؟
برادرم. دیروز مدارنگی های مرا برداشت، مامان دعواش کرد.

13- فکر می کنی چه کسانی را نکشیده ای؟ چرا؟
بابا. چون رفته کارخانه.

14- اگر بخواهی دوباره نقاشی کنی آیا همین شکل را می کشی؟
نمی دانم.

الف: سطح ترسیمی

نحوه ترسیم	وضعیت	تفسیر
وسعت و نیروی خطوط	وسعت خطوط متعادل است. نیروی خطوط نیز متعادل است.	
ریتم و آهنگ ترسیم	می توان گفت که ریتم و آهنگ ترسیم نسبتاً پویا است زیرا تکرار ریتمی و ترسیم قالبی در آن خیلی وجود ندارد.	
ناحیه ترسیم	نقاشی یک دوم پایین صفحه را اشغال کرده است.	ناحیه پایین صفحه، ناحیه غرایز بنیادی صیانت ذات و ناحیه منتخب خسته ها، روان آزردگان توان زدوده و افسرده ها است.
جهت ترسیم	جهت معینی را نمی توان مشخص کرد چون کودک ابتدا از مرکز صفحه شروع به نقاشی کرد، سپس سمت چپ و بعد به سمت راست رفت.	

ب: سطح ساخت صوری

نحوه ترسیم	تفسیر
ارزشیابی غنا و درجه تکامل نقاشی	غنا و درجه تکامل نقاشی با توجه به سن کودک به نظر در حد متوسط رو به بالا هستند.
پویایی ترسیم و تعامل بین اشخاص	نقاشی کودک هم دارای ریخت تعقلی است (به دلیل عدم تعامل بین اشخاص و وجود خطوط راست و زوایا) و هم دارای ریخت حسی است (به دلیل برخی تزئیناتی که کودک به کار برده مثل گل هایی که روی لباس خودش کشیده است).

ج: سطح محتوای نقاشی و تفسیر روان تحلیلی (در مقایسه با خانواده واقعی)

تغییر شکل	ندارد
حذف	ندارد
اضافات	ندارد.
گرایش های عاطفی مثبت و منفی	گرایش های عاطفی مثبت به مادر به دلیل ارزنده سازی او (اول کشیدن مادر، بزرگتر کشیدن او و استفاده از رنگ های شاد برای او) گرایش های عاطفی منفی به برادر به دلیل نازنده سازی او (دورتر کشیدن او، کوچک تر کشیدن او نسبت به سن واقعی اش، دادن رنگ های تیره به لباس های او و کشیدن دندان ها روی صورتش که می تواند نشان از پرخاشگری او باشد).

د: مکانیزم های دفاعی

کودک برادرش را کوچکتر از سن واقعی اش رسم کرده است (معکوس کردن نقش ها) . هم چنین به اشکال مختلف او را نارزنده سازی کرده است که می تواند نشان از ایجاد نوعی اضطراب از سوی او باشد.	دفاع های من علیه اضطراب ناشی از تهدید بیرونی
ندارد	دفاع های من علیه اضطراب ناشی از کشاننده های درونی
ندارد	اضطراب در برابر فرامن

ه: چگونگی بیان گرایش ها و دفاع های من در ترسیم

مادر و خود کودک	فرد ارزنده سازی شده
برادر	فرد نارزنده سازی شده
ندارد	نارزنده سازی خود
کوچکتر کشیدن برادر نسبت به سن واقعی اش.	جا به جایی ها
ندارد	افزودن یک نوزاد به نقاشی
ندارد	افزودن یک فرد بزرگسال یا سالمند
ندارد	افزودن جفت خود به نقاشی
ندارد	افزودن یک حیوان به نقاشی
خودش و مادرش	نزدیک بودن دو شخص
خودش و برادرش	روابط با فاصله
با خودش	همسان سازی هشیار
با مادرش (چون او را اول کشیده و ارزنده سازی کرده است).	همسان سازی ناهشیار

تفسیر نهایی:

با نگاهی به نقاشی کودک می توان فهمید که او مشکل خاصی ندارد و با طلاق والدینش کنار آمده و نبود پدر را نبود دانسته و مطابق اصل واقعیت عمل کرده است.

تنها مسئله ای که وجود دارد اضطرابی ست که از سوی برادر احساس می کند (با نازنده سازی و پرخاشگر جلوه دادن او در نقاشی و مصاحبه). البته این مسئله نیز تقریباً طبیعی و نرمال است به دو دلیل:

- 1- رقابتی که معمولاً بین خواهرها و برادرها وجود دارد و باعث اختلافاتی بین آنها می شود و
- 2- شاید شیطنت و پرخاشگری را بتوان از اقتضائات سنی برادر او دانست.

ه. الف (دختر 8 ساله) - راست برتر - خانواده معمولی

نام و نام خانوادگی: ه. الف (دختر 8 ساله)

تاریخ اجرا: 90/8/14

ترکیب واقعی خانواده: پدر (38 ساله)،

مادر (32 ساله)، برادر (12 ساله) و خودش

این ها کجا هستند؟

در پارک.

این ها چکار می کنند؟

دارند عکس می گیرند.

این ها چه کسانی هستند؟ (به ترتیب کشیدن)

پدرم، مادرم، خودم، برادرم.

این ها نسبت به هم چه احساسی دارند؟

همدیگر را دوست دارند.

کدام یک از همه مهربان تر است؟ چرا؟

پدر و مادر. چون مرا دوست دارند و به گردش می برند.

کدام یک از همه کمتر مهربان است؟ چرا؟

هیچ کس.

7- کدام یک از همه خوشبخت تر است؟ چرا؟
همه.

8- کدام یک از همه کمتر خوشبخت است؟ چرا؟
هیچ کس.

9- کدام یک از همه بهتر است؟ چرا؟

پدر و مادر. چون برای ما زحمت می کشند.

10- این ها می خواهند با ماشین به گردش بروند، اما برای همه در ماشین جا

نیست. یک نفر باید در خانه بماند. کدام یک؟ چرا؟

ما همیشه با هم به گردش می رویم.

11- فرض کن تو جزو این خانواده باشی. کدام یک خواهی بود؟ چرا؟

خودم.

12- یکی از این بچه ها بازیگوشی کرده است. کدام یک؟ چگونه تنبیهش کنند؟

داداشم. دعواش کن. بعد ببخشانش.

13- فکر می کنی چه کسانی را نکشیده ای؟ چرا؟

همه را کشیده ام.

14- اگر بخواهی دوباره نقاشی کنی آیا همین شکل را می کشی؟

آره. ولی دفعه بعد چند تا درخت و تاب و سرسره هم می کشم.

الف: سطح ترسیمی

نحوه ترسیم	وضعیت	تفسیر
وسعت و نیروی خطوط	وسعت خطوط بیشتر به صورت گسترده است و بخش اعظم صفحه را اشغال کرده است. نیروی خطوط متناسب است.	در مورد وسعت خطوط می توان گفت که خطوط گسترده نمایانگر گسترش حیاتی و سهولت برونگردی تمایلات هستند.
ریتم و آهنگ ترسیم	در مورد اجزای چهره و انگشتان دست ها نوعی ریتم قالبی مشاهده می شود. اما در مورد لباس ها چنین نیست.	با توجه به ریتم قالبی می توان وجود یک روان آزردهگی یا خصیصه های وسواسی را فرض کرد که به نظر می رسد خصیصه های وسواسی بیشتر وجود دارند (به دلیل پرداختن بیش از حد به جزئیات و هم چنین وقت زیادی که صرف نقاشی شد).
ناحیه ترسیم	ناحیه ترسیم معینی را نمی توان مشخص کرد چون نقاشی تمام صفحه را اشغال کرده است.	
جهت ترسیم	از چپ به راست	با توجه به اینکه کودک راست برتر است، جهت ترسیم بهنجار بوده و نشان دهنده یک حرکت طبیعی پیش رونده است.

ب: سطح ساخت صوری

نحوه ترسیم	تفسیر
ارزشیابی غنا و درجه تکامل نقاشی	با توجه به سن کودک، نقاشی او از سطح مناسبی از غنا و درجه تکامل برخوردار است.
پویایی ترسیم و تعامل بین اشخاص	هم ریخت تعقلی به دلیل عدم تعامل بین اشخاص و وجود خطوط راست و زوایا و هم ریخت حسی به دلیل وجود تزییناتی مثل دکمه و یقه روی لباس ها و هم چنین رسم خورشید و ابر در آسمان. به علاوه کودک کل نقاشی خود را با چسباندن چند مهره رنگی تزیین نموده است.

ج: سطح محتوای نقاشی و تفسیر روان تحلیلی (در مقایسه با خانواده واقعی)

تغییر شکل	ندارد
حذف	ندارد
اضافات	ندارد
گرایش های عاطفی مثبت و منفی	گرایش های عاطفی مثبت نسبت به پدر (به دلیل اول کشیدن او و ارزنده سازی او) و نسبت به مادر (به دلیل ارزنده سازی و نزدیک کشیدن او به خودش) گرایش های عاطفی منفی بسیار اندک و حتی قابل چشم پوشی نسبت به برادر (به دلیل نکشیدن دکمه و گوش برای او و دورتر کشیدن او از مجموعه خانواده).

د: مکانیزم های دفاعی

نارزنده سازی برادر (حذف گوش و اختصاص ندادن تزئیناتی مثل دکمه و یقه به او و هم چنین دورتر کشیدن او) که می تواند گویای میزان خفیف اضطراب از جانب برادر باشد.	دفاع های من علیه اضطراب ناشی از تهدید بیرونی
ندارد	دفاع های من علیه اضطراب ناشی از کشاننده های درونی
ندارد	اضطراب در برابر فرامن

ه: چگونگی بیان گرایش ها و دفاع های من در ترسیم

پدر، مادر و خودش	فرد ارزنده سازی شده
برادر	فرد نارزنده سازی شده
ندارد	نارزنده سازی خود
ندارد	جا به جایی ها
ندارد	افزودن یک نوزاد به نقاشی
ندارد	افزودن یک فرد بزرگسال یا سالمند
ندارد	افزودن جفت خود به نقاشی
ندارد	افزودن یک حیوان به نقاشی
خودش و مادرش (نشانه صمیمیت و یا خواستار صمیمیت بودن. که اولی محتمل تر است).	نزدیک بودن دو شخص
برادرش و کل خانواده	روابط با فاصله
با خودش	همسان سازی هشیار
با پدرش (به دلیل اول کشیدن) یا با مادرش (به دلیل ارزنده سازی)	همسان سازی ناهشیار

تفسیر نهایی:

این نقاشی گواه آن است که نقاش آن یعنی **ه.الف** از وضعیت خانوادگی خود رضایت کامل دارد. نقاشی او از اصل واقعیت تبعیت می کند. او خودش را به مادرش نزدیک کشیده است که می توان دو برداشت از آن داشت:

1- کودک با مادر خود صمیمی است و یا

2- کودک خواستار صمیمیت با مادرش است،

که با توجه به وضعیت خانوادگی کودک برداشت اول صحیح است.

تنها مسئله ای که در نقاشی وجود دارد، غلبه ی ریخت تعلقی و ریتم قالبی در نقاشی ست که هر دو می توانند نشانه ی خصیصه های وسواسی در کودک باشند. البته موارد دیگری هم می توانند این ادعا را ثابت کنند که عبارتند از: زمان بسیار طولانی که صرف کشیدن نقاشی شد و دقت زیاد به هنگام کشیدن جزئیات چهره و لباس ها.

آ. م (دختر 5 ساله) - چپ برتر - خانواده آشفته

خودش

نام و نام خانوادگی: آ. م (دختر 5 ساله)

تاریخ اجرا: 90/9/1

ترکیب واقعی خانواده: پدر (34 ساله)،

مادر (31 ساله) و خودش

این ها کجا هستند؟

من در خانه هستم.

این ها چکار می کنند؟

دارم با خودم بازی می کنم.

این ها چه کسانی هستند؟ (به ترتیب کشیدن)

خودم و خانه مان.

این ها نسبت به هم چه احساسی دارند؟

کدام یک از همه مهربان تر است؟ چرا؟

کدام یک از همه کمتر مهربان است؟ چرا؟

7- کدام یک از همه خوشبخت تر است؟ چرا؟

8- کدام یک از همه کمتر خوشبخت است؟ چرا؟

9- کدام یک از همه بهتر است؟ چرا؟

10- این ها می خواهند با ماشین به گردش بروند، اما برای همه در ماشین جا نیست. یک نفر باید در خانه بماند. کدام یک؟ چرا؟

11- فرض کن تو جزو این خانواده باشی. کدام یک خواهی بود؟ چرا؟
خودم.

12- یکی از این بچه ها بازیگوشی کرده است. کدام یک؟ چگونه تنبیهش کنند؟

13- فکر می کنی چه کسانی را نکشیده ای؟ چرا؟

مامان و بابا. چون بابا رفته اداره، مامان هم رفته خرید برای مهمان ها.

14- اگر بخواهی دوباره نقاشی کنی آیا همین شکل را می کشی؟

آره. ولی لباسم را صورتی می کنم.

الف: سطح ترسیمی

نحوه ترسیم	وضعیت	تفسیر
وسعت و نیروی خطوط	خطوط با حرکتی گسترده رسم شده اند و بخش زیادی از کاغذ را پر کرده اند. نیروی خطوط نیز زیاد است و نقاشی پررنگ کشیده شده است.	خطوط با حرکت گسترده، نشانگر گسترش حیاتی و سهولت برونگردی تمایلات است. نیرومندی خطوط نیز به معنای نیرومندی کشاننده ها، شهامت، خشونت یا رهاسازی غریزی است، که در مورد این کودک خشونت می تواند محتمل تر باشد.
ریتم و آهنگ ترسیم	ریتم پویا	نشان دهنده ی تفکر ارتجالی، خلاقیت و انعطاف پذیری.
ناحیه ترسیم	ناحیه ترسیم مشخصی را نمی توان تعیین نمود چون نقاشی تقریباً در تمام صفحه کشیده شده است.	
جهت ترسیم	از چپ به راست. (ابتدا خودش، بعد خانه و بعد کمدی که در سمت چپ خود - در نقاشی - رسم کرده است.)	با توجه به اینکه کودک چپ برتر است. جهت ترسیم از چپ به راست طبیعی نیست و شاید دال بر مشکلات جانبی شدن باشد و یا مشکلاتی مثل واپس روی.

ب: سطح ساخت صوری

نحوه ترسیم	تفسیر
ارزشیابی غنا و درجه تکامل نقاشی	متناسب با سن کودک است. اجزای چهره و تناسب آن ها، موها، لباس و ... نشانگر این تناسب غنا و درجه تکامل نقاشی با سن کودک است.
پویایی ترسیم و تعامل بین اشخاص	ریخت تعلی (خطوط راست و زوایا). نشانگر وقفه و بازداری.

ج: سطح محتوای نقاشی و تفسیر روان تحلیلی (در مقایسه با خانواده واقعی)

تغییر شکل	ندارد.
حذف	پدر و مادر. به دلیل اضطراب ناشی از تهدید بیرونی.
اضافات	ندارد.
گرایش های عاطفی مثبت و منفی	گرایش های عاطفی منفی نسبت به پدر و مادر، به دلیل حذف آنها (نارزنده سازی کامل).

د: مکانیزم های دفاعی

مکانیزم دفاعی انکار. به دلیل نفی وجود پدر و مادر.	دفاع های من علیه اضطراب ناشی از تهدید بیرونی
ندارد.	دفاع های من علیه اضطراب ناشی از کشاننده های درونی
ندارد.	اضطراب در برابر فرامن

ه: چگونگی بیان گرایش ها و دفاع های من در ترسیم

خودش	فرد ارزنده سازی شده
پدر و مادرش (حذف کامل)	فرد نارزنده سازی شده
ندارد.	نارزنده سازی خود
ندارد.	جا به جایی ها
ندارد.	افزودن یک نوزاد به نقاشی
ندارد.	افزودن یک فرد بزرگسال یا سالمند
ندارد.	افزودن جفت خود به نقاشی
ندارد.	افزودن یک حیوان به نقاشی
ندارد.	نزدیک بودن دو شخص
ندارد.	روابط با فاصله
با خودش.	همسان سازی هشیار
با خودش.	همسان سازی ناهشیار

تفسیر نهایی:

در این نقاشی با اینکه از کودک خواسته شد که یک خانواده که دوست دارد بکشد، او فقط خودش را کشید.

پدر و مادر او با هم اختلافات و جرّ و بحث های شدیدی دارند. با وجود این اختلافات هر دو به دختر پنج ساله شان خیلی محبت و توجه می کنند، اما با این حال کودک آنها را حذف کرده است. شاید بتوان گفت که کودک خواستار نبود والدینش نیست بلکه خواستار نبود اختلافات و جرّ و بحث مداوم آن ها در خانه است.

ر. ج (دختر 6 ساله) راست برتر پدر با تاب آوری کم (به مواد مخدر)

نام و نام خانوادگی: ر. ج (دختر 6 ساله)

تاریخ اجرا: 90/9/2

ترکیب واقعی خانواده: پدر (43 ساله)،

مادر (38 ساله) و خودش

این ها کجا هستند؟

در پارک جلوی خانه مان.

این ها چکار می کنند؟

با هم حرف می زنند.

این ها چه کسانی هستند؟ (به ترتیب کشیدن)

مادرم، خودم، پدرم و یک بچه ی کوچک.

این ها نسبت به هم چه احساسی دارند؟

با همدیگر خوب هستند.

کدام یک از همه مهربان تر است؟ چرا؟

مادرم. چون همیشه پیش من است.

کدام یک از همه کمتر مهربان است؟ چرا؟

بچه کوچک. چون دائم گریه می کند.

7- کدام یک از همه خوشبخت تر است؟ چرا؟

مادرم. چون خیلی مهربان است.

8- کدام یک از همه کمتر خوشبخت است؟ چرا؟

بچه کوچک. چون خیلی کوچک است.

9- کدام یک از همه بهتر است؟ چرا؟

مادرم. چون خیلی خوب است.

10- این ها می خواهند با ماشین به گردش بروند، اما برای همه در ماشین جا

نیست. یک نفر باید در خانه بماند. کدام یک؟ چرا؟

مادربزرگ. چون هر وقت ما به مسافرت می رویم، می آید و در خانه می ماند.

11- فرض کن تو جزو این خانواده باشی. کدام یک خواهی بود؟ چرا؟

مادرم. چون از همه مهربان تر است.

12- یکی از این بچه ها بازیگوشی کرده است. کدام یک؟ چگونه تنبیهش کنند؟

بچه کوچک. به او غذا ندهند.

13- فکر می کنی چه کسانی را نکشیده ای؟ چرا؟

همه را کشیده ام به جز مادربزرگ و پدربزرگ. چون در خانه ما نیستند.

14- اگر بخواهی دوباره نقاشی کنی آیا همین شکل را می کشی؟

نه. چون خودم خیلی زشت شدم.

الف: سطح ترسیمی

نحوه ترسیم	وضعیت	تفسیر
وسعت و نیروی خطوط	وسعت متناسبت. نیروی زیاد و خطوط پررنگ.	نیرومندی خطوط به معنای نیرومندی کشاننده ها، شهامت، خشونت یا رهاسازی غریزی است، که در مورد این کودک خشونت می تواند محتمل تر باشد.
ریتم و آهنگ ترسیم	تا حدودی قالبی	نشانه فقدان عناصر تخیلی، انطباق ناپذیری، خشکی، تحت تأثیر وضعیت اضطرابی و قوانین تحمیل شده، احتمال خصیصه های وسواسی و روان آزردگی. که در مورد این کودک وضعیت اضطرابی و روان آزردگی بیشتر قابل توجه است.
ناحیه ترسیم	پایین صفحه (هر چند خیلی افراطی نیست).	ناحیه پایین ناحیه غرایز بنیادی صیانت ذات و ناحیه منتخب خسته ها، روان آزردگان توان زدوده و افسرده هاست.
جهت ترسیم	در کل از راست به چپ. (مادرش، پدرش، بچه، خودش)	با توجه به اینکه کودک راست برتر است، کشیدن نقاشی از راست به چپ نرمال نیست و نشانه نوعی تمایل به واپس روی است.

ب: سطح ساخت صوری

نحوه ترسیم	تفسیر
ارزشیابی غنا و درجه تکامل نقاشی	غنا و درجه تکامل نقاشی با توجه به سن کودک متناسب است. به دلیل متناسب کشیدن اجزای بدن، ترسیم البسه و ...
پویایی ترسیم و تعامل بین اشخاص	تعقلی (خطوط راست و زوایا) و عدم تعامل بین اشخاص. می تواند نشان دهنده وقفه و بازداری باشد.

ج: سطح محتوای نقاشی و تفسیر روان تحلیلی (در مقایسه با خانواده واقعی)

تغییر شکل	ندارد.
حذف	ندارد.
اضافات	یک نوزاد.
گرایش های عاطفی مثبت و منفی	گرایش های عاطفی مثبت نسبت به مادر به دلیل ارزنده سازی (ابتدا کشیدن، کامل تر کشیدن، خوشحال و بالبخند، استفاده از رنگ های شاد و نزدیک کشیدن او به خودش). گرایش های عاطفی منفی نسبت به پدر به دلیل نازنده سازی (گوشه کشیدن، غمگین، دورتر از خودش کشیدن و دادن رنگ سیاه به او).

د: مکانیزم های دفاعی

نارزنده سازی پدر (گوشه کشیدن، غمگین، دورتر از خودش کشیدن و دادن رنگ سیاه به او)	دفاع های من علیه اضطراب ناشی از تهدید بیرونی
جابه جایی	دفاع های من علیه اضطراب ناشی از کشاننده های درونی
نارزنده سازی خود (حذف دست ها، در آخر کشیدن، گوشه کشیدن و ناراحت کشیدن خود)	اضطراب در برابر فرامن

ه: چگونگی بیان گرایش ها و دفاع های من در ترسیم

مادر (ابتدا کشیدن، کامل تر کشیدن، خوشحال و بالبخند، استفاده از رنگ های شاد و نزدیک کشیدن او به خودش)	فرد ارزنده سازی شده
پدر (گوشه کشیدن، غمگین، دورتر از خودش کشیدن و دادن رنگ سیاه به او)	فرد نارزنده سازی شده
حذف دست ها، در آخر کشیدن، گوشه کشیدن و ناراحت کشیدن خود	نارزنده سازی خود
ندارد.	جا به جایی ها
دارد. نشانه گرایش های واپس گرایی است.	افزودن یک نوزاد به نقاشی
ندارد.	افزودن یک فرد بزرگسال یا سالمند
ندارد.	افزودن جفت خود به نقاشی
ندارد.	افزودن یک حیوان به نقاشی
خودش و مادرش. پدرش و نوزاد.	نزدیک بودن دو شخص
خودش و پدرش.	روابط با فاصله
با مادرش.	همسان سازی هشیار
با مادرش.	همسان سازی ناهشیار

تفسیر نهایی:

سه مورد در این نقاشی قابل توجه اند:

- 1- نحوه ی کشیدن پدر با تاب آوری کم به مواد مخدر و رنگ آمیزی لباس های او صرفاً با رنگ سیاه که کاملاً نمایانگر نگاه کودک به این مشکل است.
 - 2- اضافه کردن یک نوزاد به نقاشی که نشانگر تمایل کودک به واپس روی ست.
 - 3- ریخت تعلقی در نقاشی که با خطوط راست و زوایا کاملاً مشخص است و نشان دهنده ی وقفه و بازداريست.
- به نظر می رسد که کودک به سنی رسیده است که مسئله تاب آوری کم پدرش به مواد مخدر را به خوبی درک می کند و از این بابت ناراحت است و آرزو می کند به سن طلایی خود برگردد. سنی که نه پدرش به مواد مخدر وابسته بوده و نه خودش این موضوع را درک می کرده است.

ع. ج (پسر 7 ساله) - چپ برتر - مادر قطع نخاعی

نام و نام خانوادگی: ع. ج (پسر 7 ساله)

تاریخ اجرا: 90/9/9

ترکیب واقعی خانواده: پدر (39 ساله)،

مادر (38 ساله) و خودش

این ها کجا هستند؟

این مادرم است که روی ویلچر نشسته و روی چمن های بیمارستان است. من هم رفتم برای او آبمیوه بخرم.

این ها چکار می کنند؟

مادرم روی ویلچر نشسته و منتظر من است.

این ها چه کسانی هستند؟ (به ترتیب کشیدن)
مادرم.

این ها نسبت به هم چه احساسی دارند؟

کدام یک از همه مهربان تر است؟ چرا؟

کدام یک از همه کمتر مهربان است؟ چرا؟

7- کدام یک از همه خوشبخت تر است؟ چرا؟

8- کدام یک از همه کمتر خوشبخت است؟ چرا؟

9- کدام یک از همه بهتر است؟ چرا؟

10- این ها می خواهند با ماشین به گردش بروند، اما برای همه در ماشین جا نیست. یک نفر باید در خانه بماند. کدام یک؟ چرا؟

11- فرض کن تو جزو این خانواده باشی. کدام یک خواهی بود؟ چرا؟

من خودم را نکشیده ام. گفتم چون رفتم آبمیوه بخرم.

12- یکی از این بچه ها بازیگوشی کرده است. کدام یک؟ چگونه تنبیهش کنند؟

13- فکر می کنی چه کسانی را نکشیده ای؟ چرا؟

خودم چون رفتم برای مامان آبمیوه بخرم. و بابا چون رفته به بیمارستان پول بده.

14- اگر بخواهی دوباره نقاشی کنی آیا همین شکل را می کشی؟

نه. خودم و آبمیوه و درخت و پرستار و بابا را هم می کشم.

الف: سطح ترسیمی

نحوه ترسیم	وضعیت	تفسیر
وسعت و نیروی خطوط	وسعت و نیروی خطوط هر دو متناسب هستند.	
ریتم و آهنگ ترسیم	می توان گفت که ریتم نقاشی ریتمی پویاست.	نشانه تفکر ارتجالی، خلاقیت و انعطاف پذیری
ناحیه ترسیم	کل صفحه	
جهت ترسیم	همه اجزا نقاشی تقریباً در وسط صفحه کشیده شده اند. اما صورت مادر و جهت ویلچر رو به راست است.	با توجه به نظر زازو افراد چپ برتر نیمرخ ها را رو به راست می کشند. پس می توان گفت که جهت ترسیم نقاشی در این کودک جهتی بهنجار و نشانه یک حرکت طبیعی پیشرونده است.

ب: سطح ساخت صوری

نحوه ترسیم	تفسیر
ارزشیابی غنا و درجه تکامل نقاشی	غنا و درجه تکامل نقاشی تقریباً متناسب با سن کودک است.
پویایی ترسیم و تعامل بین اشخاص	نقاشی بیشتر دارای ریخت حسی است چون بیشتر دارای خطوط منحنی ست.

ج: سطح محتوای نقاشی و تفسیر روان تحلیلی (در مقایسه با خانواده واقعی)

تغییر شکل	ندارد.
حذف	حذف خود و پدر
اضافات	ندارد.
گرایش های عاطفی مثبت و منفی	گرایش های عاطفی مثبت نسبت به مادر به دلیل ارزنده سازی او

د: مکانیزم های دفاعی

حذف کامل پدر	دفاع های من علیه اضطراب ناشی از تهدید بیرونی
ندارد	دفاع های من علیه اضطراب ناشی از کشاننده های درونی
حذف کامل خود	اضطراب در برابر فرامن

ه: چگونگی بیان گرایش ها و دفاع های من در ترسیم

مادر	فرد ارزنده سازی شده
پدر	فرد نارزنده سازی شده
خودش	نارزنده سازی خود
ندارد	جا به جایی ها
ندارد	افزودن یک نوزاد به نقاشی
ندارد	افزودن یک فرد بزرگسال یا سالمند
ندارد	افزودن جفت خود به نقاشی
ندارد	افزودن یک حیوان به نقاشی
ندارد	نزدیک بودن دو شخص
ندارد	روابط با فاصله
با خودش	همسان سازی هشیار
با مادرش	همسان سازی ناهشیار

تفسیر نهایی:

مادر این کودک در سال اخیر در اثر یک تصادف شدید قطع نخاع شده است. کودک در نقاشی خود فقط مادر را ترسیم نموده و خودش و پدرش را از نقاشی حذف کرده است. شاید بتوان گفت که کودک از اینکه خودش و پدرش سالم مانده اند و فقط مادر فلج شده است، احساس ناراحتی و حتی احساس گناه می کند. شاید هم بتوان اینگونه اظهار داشت که این تغییر شدید در وضعیت حرکتی مادر باعث توجه اختصاصی او به مادر و تمرکز روی این موضوع شده است.

س. الف (دختر 5 ساله) - راست برتر - پدر فوت شده

نام و نام خانوادگی: س. الف (دختر 5 ساله)

تاریخ اجرا: 90/9/10

ترکیب واقعی خانواده: مادر (33 ساله)،

خودش و خاله اش (20 ساله) که از زمان قبول شدنش در دانشگاه، نزد آنها زندگی می کند.

این ها کجا هستند؟

کنار باغچه.

این ها چکار می کنند؟

ما رفتیم تو باغچه گل بکاریم. که بعد گل بزرگ بشه بدمش به بابا.

این ها چه کسانی هستند؟ (به ترتیب کشیدن)

مامان، خودم، خاله

این ها نسبت به هم چه احساسی دارند؟

مامان و خاله من را دوست دارند. من هم دوستشان دارم.

کدام یک از همه مهربان تر است؟ چرا؟

مامان. چون مواظب من است و همیشه میاد مهدکودک دنبالم.

کدام یک از همه کمتر مهربان است؟ چرا؟

خودم. چون بعضی وقت ها داد می زنم.

7- کدام یک از همه خوشبخت تر است؟ چرا؟

خاله. چون به دانشگاه می رود.

8- کدام یک از همه کمتر خوشبخت است؟ چرا؟

من. چون بابام با ماشین نمیاد مهدکودک دنبالم.

9- کدام یک از همه بهتر است؟ چرا؟

مامان. چون بهترین مادر دنیاست.

10- این ها می خواهند با ماشین به گردش بروند، اما برای همه در ماشین جا

نیست. یک نفر باید در خانه بماند. کدام یک؟ چرا؟

خاله با ما نمیاد چون می خواد بره دانشگاه.

11- فرض کن تو جزو این خانواده باشی. کدام یک خواهی بود؟ چرا؟

من خودم را کشیدم ولی دوست داشتم هم قد مادرم باشم.

12- یکی از این بچه ها بازیگوشی کرده است. کدام یک؟ چگونه تنبیهش کنند؟

من بعضی وقت ها داد می زنم. بعد مامان باهام قهر می کنه.

13- فکر می کنی چه کسانی را نکشیده ای؟ چرا؟

بابا. چون مامان می گه ستاره شده و دیگه پیش ما نمیاد.

14- اگر بخواهی دوباره نقاشی کنی آیا همین شکل را می کشی؟

نمی دونم.

الف: سطح ترسیمی

نحوه ترسیم	وضعیت	تفسیر
وسعت و نیروی خطوط	وسعت خطوط معمولی است. اما نیروی خطوط زیاد است.	خطوط پرنیرو و پررنگ به معنای نیرومندی کشاننده ها، شهادت، خشونت و یا رهاسازی غریزی است.
ریتم و آهنگ ترسیم	ریتم پویا به دلیل تفکیک سنی و چهره ای. (البته به میزان کم در ترسیم تنه ی افراد در نقاشی و حالت چشم ها ریتیم قالبی هم دیده می شود).	اگر ریتیم قالبی تنه و چشم ها را در نظر بگیریم می تواند ناشی از یک روان آزردهی باشد.
ناحیه ترسیم	نقاشی تقریباً تمام صفحه را پر کرده است.	
جهت ترسیم	از چپ به راست.	با توجه به اینکه کودک راست برتر است، این جهت ترسیم بهنجار بوده و نشان دهنده یک حرکت طبیعی پیشرونده است.

ب: سطح ساخت صوری

نحوه ترسیم	تفسیر
ارزشیابی غنا و درجه تکامل نقاشی	غنا و درجه تکامل نقاشی با توجه به سن او متناسب است.
پویایی ترسیم و تعامل بین اشخاص	هم ریخت حسی به دلیل تزئینات نقاشی و هم ریخت تعقلی به دلیل عدم تعامل بین اشخاص و وجود خطوط راست و زوایا در برخی موارد.

ج: سطح محتوای نقاشی و تفسیر روان تحلیلی (در مقایسه با خانواده واقعی)

تغییر شکل	ندارد.
حذف	حذف دست ها در همه. حذف بینی در خودش و خاله اش.
اضافات	خاله
گرایش های عاطفی مثبت و منفی	گرایش های عاطفی مثبت نسبت به مادر و خاله به دلیل ارزنده سازی آن ها.

د: مکانیزم های دفاعی

دفاع های من علیه اضطراب ناشی از تهدید بیرونی	به میزان خیلی اندک در حذف بینی خاله که می توان از آن چشم پوشی کرد.
دفاع های من علیه اضطراب ناشی از کشاننده های درونی	ندارد.
اضطراب در برابر فرامن	نارزنده سازی خود.

ه: چگونگی بیان گرایش ها و دفاع های من در ترسیم

فرد ارزنده سازی شده	مادر و خاله
فرد نارزنده سازی شده	به میزان خیلی کم، خاله
نارزنده سازی خود	دارد.
جا به جایی ها	ندارد.
افزودن یک نوزاد به نقاشی	ندارد.
افزودن یک فرد بزرگسال یا سالمند	ندارد.
افزودن جفت خود به نقاشی	ندارد.
افزودن یک حیوان به نقاشی	ندارد.
نزدیک بودن دو شخص	خودش و خاله
روابط با فاصله	ندارد.
همسان سازی هشیار	با مادرش.
همسان سازی ناهشیار	با مادرش.

تفسیر نهایی:

این نقاشی توسط کودکی رسم شده که پدرش حدود یک سال پیش فوت شده است و از شش ماه پس از فوت پدر، خاله ی کودک که به تازگی در دانشگاه پذیرفته شده است، در خانه ی آنها زندگی می کند.

هر چند در مصاحبه ای که با کودک شد، او خودش را کم تر از همه خوشبخت دانست چون پدر ندارد و یا در سؤالات دیگر نیز به پدرش اشاره کرد؛ نقاشی او می گوید که با نبود پدر سازگار شده و هم چنین حضور خاله اش را در خانه پذیرفته است. نقاشی او از اصل واقعیت پیروی می کند.